

UCHWAŁA

Dnia 18 stycznia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marian Kocon

SSN Anna Kozłowska

Protokolant Bożena Kowalska

w sprawie z wniosku wierzycieli (...) Banku Spółdzielczego w K., Banku (...) S.A. w W. (poprzednio Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo - Kredytowej im. (...) w O.), A. sp. z o.o. w S. (poprzednio: Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo - Kredytowej im. (...) w G.)

przeciwko dłużnikowi M. M.

przy uczestnictwie Skarbu Państwa - Naczelnika II Urzędu Skarbowego w K., Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w W. i M. A.

w toku nadzoru nad egzekucją z nieruchomości prowadzoną przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w G. J. P.

w sprawach sygn. akt Km (...), Km (...) i Km (...)

w przedmiocie zarzutów wierzyciela A. sp. z o.o. w S. na projekt planu podziału sumy uzyskanej z egzekucji z nieruchomości z dnia 13 sierpnia 2015 r., sporządzony przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w G. J. P., następnie zatwierdzony postanowieniem Sądu Rejonowego w G. z dnia 26 sierpnia 2015 r.,

po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym

w dniu 18 stycznia 2019 r.,

zagadnienia prawnego

przedstawionego przez Sąd Okręgowy w G.

postanowieniem z dnia 26 kwietnia 2018 r., sygn. akt III Cz (...),

"Czy niezaspokojone należności wierzyciela z tytułu kosztów egzekucyjnych powstałe w uprzednio prowadzonych bezskutecznych postępowaniach egzekucyjnych, egzekwowane w ponownie wszczętym postępowaniu egzekucyjnym zarówno z należnością główną lub też samodzielnie, zachowują w tym postępowaniu walor kosztów egzekucyjnych w rozumieniu art. 1025 § 1 pkt 1 k.p.c. i korzystają z pierwszeństwa zaspokojenia przewidzianego tym przepisem?"

podjął uchwałę:

Koszty egzekucyjne należne wierzycielowi od dłużnika ustalone lecz niezaspokojone w prowadzonych wcześniej postępowaniach egzekucyjnych, nie korzystają z pierwszeństwa zaspokojenia przewidzianego w art. 1025 § 1 pkt 1 k.p.c. w postępowaniu egzekucyjnym, w którym sporządzany jest plan podziału sumy uzyskanej z egzekucji.

UZASADNIENIE

Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w G. J. P. prowadzący na wniosek wierzyciela (...) Banku Spółdzielczego w K. i A. sp. z o.o. w S. postępowanie przeciwko dłużnikowi M. M., postanowieniem z dnia 13 sierpnia 2015 r. sporządził plan podziału sumy uzyskanej z egzekucji garażu stanowiącego odrębną własność dłużnika. Postanowieniem z dnia 26 sierpnia 2015 r. Sąd Rejonowy w G. zatwierdził ten plan podziału sumy uzyskanej z egzekucji.

W zarzutach przeciwko planowi podziału sumy uzyskanej z egzekucji wierzyciel A. sp. z o.o. w S. zakwestionował wysokość kwot przyznanych mu do wypłaty w pierwszej kategorii zaspokojenia i wniósł o ustalenie stanu zadłużenia zaspakajanego w sprawie egzekucyjnej Km (...) (pkt 2 lit. c) na łączną kwotę 43.860,75 zł, a nie jak wynika z planu podziału na kwotę 43.651,82 zł. Zarzucił, że Komornik błędnie nie zakwalifikował do zaspokojenia w pierwszej kategorii, łącznie z kosztami niniejszej egzekucji, kosztów poniesionych przez wierzyciela w toku poprzedniej egzekucji przeciwko dłużnikowi w sprawie Km (...), w tym kwoty 102,20 zł tytułem zwrotu wydatków i kwoty 600 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

Wierzyciel (...) Bank Spółdzielczy w K. wniósł o oddalenie zarzutów, gdyż koszty wcześniejszych postępowania nie stanowią kosztów egzekucji w rozumieniu art. 1025 § 1 pkt 1 k.p.c., ale są kosztami postępowania w rozumieniu art. 1025 § 3 k.p.c. i z tej przyczyny nie przysługują im uprzywilejowana kolejność zaspokojenia.

Postanowieniem z dnia 31 maja 2016 r. Sąd Rejonowy w G. oddalił zarzuty wierzyciela od postanowienia z dnia 26 sierpnia 2015 r. Przyjął, że w kolejności określonej w art. 1025 § 1 pkt 1 k.p.c. zaspakajane są tylko koszty powstałe w

postępowaniu egzekucyjnym, w którym uzyskano sumę podlegającą podziałowi, natomiast nieuiszczone koszty innych wcześniejszych postępowań egzekucyjnych podlegają uwzględnieniu w planie podziału, ale jako koszty postępowania w rozumieniu art. 1025 § 3 k.p.c.

W zażaleniu od postanowienia z dnia 31 maja 2016 r. wierzyciel A. sp. z o.o. w S. zarzucił, że zostało ono wydane z naruszeniem art. 770¹ k.p.c., art. 1025 § 1 pkt 1 k.p.c. oraz art. 1026 § 2 k.p.c. i wniósł o jego zmianę przez uwzględnienie w całości zarzutów przeciwko planowi podziału sumy uzyskanej ze sprzedaży nieruchomości. Przy rozpoznawaniu zażalenia powstało zagadnienie prawne przytoczone w sentencji, które Sąd Okręgowy w G. postanowieniem z dnia 26 kwietnia 2018 r. przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia.

Sąd Okręgowy stwierdził, że plan podziału sumy uzyskanej z egzekucji sporządzany jest z zachowaniem zasady uprzywilejowania. Jeżeli przedmiotem egzekucji są koszty egzekucyjne, a więc zaliczone do pierwszej kategorii i należność inna zaliczona do kategorii trzeciej lub dalszej, to suma uzyskana z egzekucji musi przede wszystkim pokryć całkowicie należności z tytułu tych kosztów, a dopiero pozostała reszta może być użyta na pokrycie należności z dalszej kategorii (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 18 lipca 1968 r., III CZP 56/68, OSNCP 1969, nr 3, poz. 44).

Żaden z przepisów Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1277 ze zm., dalej jako „u.k.s.e.”) nie zawiera definicji użytego w art. 1025 § 1 pkt 1 k.p.c. określenia „koszty egzekucyjne”, a terminologia stosowana w tym zakresie jest niekonsekwentna. Koszty te mając na względzie podmiot, któremu przysługują można podzielić na należne organowi egzekucyjnemu oraz należne wierzycielowi od dłużnika. Na koszty postępowania egzekucyjnego należne wierzycielowi składają się poniesione przez niego opłaty egzekucyjne, wydatki i koszty zastępstwa prawnego. W uchwale z dnia 4 sierpnia 2006 r., III CZP 48/06 (OSNC 2007, nr 5, poz. 70) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że koszty egzekucji poniesione przez wierzyciela zaspokajane są w podziale sumy uzyskanej z egzekucji w kategorii pierwszej. Art. 770 k.p.c. ogranicza obowiązek ich zwrotu przez dłużnika do kosztów celowego przeprowadzenia egzekucji. Sąd Najwyższy

nie zajął dotąd stanowiska co do tego, czy w każdej sytuacji koszty postępowania egzekucyjnego należne wierzycielowi korzystają z przywileju zaspokojenia ich w kategorii przewidzianej w art. 1025 § 1 pkt 1 k.p.c., a w szczególności, czy jest tak także wtedy, gdy są one egzekwowane w innej sprawie, niż ta, w której zostały prawomocnie ustalone. Różne poglądy wobec tej kwestii zajął natomiast wypowiadając się o niej ubocznie w uzasadnieniach uchwały z dnia 8 marca 2013 r., III CZP 1/13 (OSNC 2013, nr 12, poz. 136) oraz postanowienia z dnia 8 listopada 2006 r., III CZP 81/06 (nieopubl.). Natomiast w uchwale z dnia 30 stycznia 2018 r., III CZP 98/17 (OSNC 2019, nr 1, poz. 5), odnoszącej się do kosztów egzekucyjnych należnych komornikowi sądowemu, a ustalonych prawomocnym postanowieniem w innym postępowaniu, Sąd Najwyższy stwierdził, że koszty egzekucji należne komornikowi sądowemu, ustalone prawomocnym postanowieniem, nie korzystają z pierwszeństwa zaspokojenia przewidzianego w art. 1025 § 1 pkt 1 k.p.c. w innym postępowaniu egzekucyjnym.

Doktryna w większości opowiada się za tym, że do pierwszej kategorii zaspokojenia przewidzianej w art. 1025 § 1 pkt 1 k.p.c. należą wyłącznie koszty postępowania egzekucyjnego powstałe w sprawie egzekucyjnej, w której uzyskano dzieloną sumę i sporządzono plan jej podziału, ale jest w niej też prezentowane stanowisko, że koszty bezskutecznej egzekucji egzekwowane w ponownie wszczętym postępowaniu zarówno wraz z roszczeniem głównym, jak i samodzielnie, zachowują w dalszym ciągu walor kosztów egzekucji i w razie sporządzenia planu podziału sumy uzyskanej z egzekucji podlegają zaspokojeniu w pierwszej kolejności (art. 1025 § 1 pkt 1 k.p.c.). Przepis art. 1025 § 1 pkt 1 k.p.c. nie precyzuje bowiem, czy chodzi w nim tylko o koszty powstałe w tym postępowaniu, w którym uzyskano sumę przeznaczoną do podziału, czy również koszty egzekucyjne powstałe w innych postępowaniach zakończonych bezskuteczną egzekucją.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z dniem 1 stycznia 2019 r. art. 1025 § 1 pkt 1 k.p.c., w związku z wykładnią którego powstało rozstrzygane zagadnienie prawne został zmieniony przez art. 49 pkt 4 ustawy z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych (Dz.U. poz. 770), tak samo zresztą jak i art. 770 i 770¹ k.p.c., do których Sąd Okręgowy odwołał się

w uzasadnieniu postanowienia z dnia 26 kwietnia 2018 r. Zmiana art. 1025 § 1 pkt 1 k.p.c. polegała na tym, że z kategorii należności zaspakajanej w planie podziału sumy uzyskanej z egzekucji na podstawie tego przepisu ustawodawca wyłączył koszty zastępstwa prawnego przyznane przez komornika w postępowaniu egzekucyjnym. Ten składnik kosztów postępowania egzekucyjnego ma być zaspakajany w równym stopniu z należnością ulegającą zaspokojeniu, jak o tym stanowi zmieniony art. 1025 § 3 k.p.c. Do postępowań wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie wspomnianej nowelizacji stosuje się jednak przepisy dotychczasowe (art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych). Ta norma międzyczasowa decyduje o zachowaniu aktualności przez zagadnienie przedstawione do rozstrzygnięcia.

Prowadzenie postępowania egzekucyjnego łączy się z powstaniem kosztów, przy czym jedną ich kategorią są koszty należne komornikowi od stron postępowania, obejmujące – stosownie do obowiązującej do dnia 1 stycznia 2019 r. ustawy o komornikach sądowych i egzekucji (zastąpionej ustawą z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych, Dz.U. poz. 771 i ustawą z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych) – opłatę egzekucyjną (art. 49 ust. 2 u.k.s.e.) i wydatki (art. 39 u.k.s.e.), a kolejną koszty, które dłużnik powinien zwrócić wierzycielowi zgodnie z art. 770 k.p.c., na które składają się poniesione przez wierzyciela opłaty egzekucyjne (art. 49a ust. 1 i art. 53a ust. 1 u.k.s.e.), wydatki (art. 39 ust. 1 i 2 w związku z art. 40 ust. 1 u.k.s.e.) oraz koszty zastępstwa prawnego w postępowaniu egzekucyjnym.

Koszty egzekucji ustala komornik, jeżeli przeprowadzenie egzekucji należy do niego, a zatem przede wszystkim wtedy, gdy wniosek wierzyciela zmierza do wyegzekwowania świadczenia pieniężnego. W postępowaniu zmierzającym do wyegzekwowania takiego świadczenia koszty egzekucji ściągane są adhezyjnie wraz z egzekwowanym roszczeniem. Warunkiem skuteczności tak prowadzonej egzekucji kosztów postępowania jest uzyskanie w nim – na skutek zajęcia i zbycia rzeczy dłużnika albo wykonania uprawnień dłużnika składających się na treść jego zajętej wierzytelności lub prawa – pieniędzy mogących posłużyć do zaspokojenia kosztów i należności wierzyciela. W innym przypadku koszty egzekucji nie zostaną zaspokojone i powstanie konieczność poszukiwania ich zaspokojenia w innym

postępowaniu zmierzającym do wyegzekwowania samych tylko prawomocnie ustalonych kosztów postępowania egzekucyjnego (dotyczy to zwykle kosztów należnych komornikowi) albo takich kosztów łącznie z inną niezaspokojoną należnością (dotyczy to kosztów egzekucyjnych należnych wierzycielowi). Prowadzenie takich postępowań na powrót prowadzi do powstania kosztów egzekucyjnych, które będą możliwe do zaspokojenia, jeżeli egzekucja świadczenia pieniężnego okaże się skuteczna.

Stosownie do art. 1025 § 1 pkt 1 k.p.c. z kwoty uzyskanej z egzekucji w pierwszej kolejności zaspokajane są koszty egzekucyjne. W zakresie użytego w art. 1025 § 1 pkt 1 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 stycznia 2019 r. pojęcia „koszty egzekucyjne” mieszczą się zarówno te koszty, które należą się wierzycielowi od dłużnika, jak i te, które od dłużnika powinien pobrać komornik. Wątpliwości Sądu Okręgowego sprowadzają się do tego, czy powołany przepis dotyczy wyłącznie kosztów powstałych w tym postępowaniu egzekucyjnym, w którym uzyskano pieniądze podlegające podziałowi, czy też obejmuje ono także koszty egzekucyjne powstałe lecz niezaspokojone w postępowaniach wcześniej prowadzonych przeciwko dłużnikowi. Sąd Najwyższy parokrotnie odnosił się do tego problemu. W uzasadnieniu uchwały z dnia 8 marca 2013 r., III CZP 1/13, (OSNC 2013, nr 12, poz. 136) ubocznie wskazał, że egzekwowanie kosztów bezskutecznej egzekucji w ponownym postępowaniu wszczętym na podstawie tego samego tytułu wykonawczego jest dopuszczalne, tak samo jak wszczęcie egzekucji obejmującej wyłącznie koszty takiego postępowania, jeżeli dłużnik dobrowolnie spłacił zadłużenie z wyjątkiem kosztów egzekucji. Koszty te nadal korzystają z uprzywilejowanej kolejności zaspokojenia.

Odmienne w rozważanej kwestii Sąd Najwyższy wypowiedział się w postanowieniu z dnia 8 listopada 2006 r., III CZP 81/06 (nieopubl.), w którym stwierdził, że w planie podziału sumy uzyskanej z egzekucji do pierwszej kategorii zaspokojenia zalicza się jedynie koszty egzekucji powstałe w tym postępowaniu egzekucyjnym, w którym uzyskano sumę przeznaczoną do podziału. Z tego względu wierzyciel, który nie skierował egzekucji do nieruchomości, a jedynie przyłączył się do podziału sumy uzyskanej z tej egzekucji (art. 1036 k.p.c.), nie może domagać się zaspokojenia kosztów wyłożonych w toku innej egzekucji

z nieruchomości, jako kosztów egzekucyjnych, co odnosi się odpowiednio także do należności komornika z tytułu opłat ustalonych w innych egzekucjach. Pogląd ten Sąd Najwyższy zaaprobował w uchwale z dnia 30 stycznia 2018 r., III CZP 98/17, w odniesieniu do kosztów egzekucyjnych należnych komornikowi i stwierdził, że w pierwszej kategorii zaspokojenia mieszczą się wyłącznie koszty komornika powstałe w tej sprawie egzekucyjnej, w której doszło do wyegzekwowania sumy podlegającej podziałowi. Argumentacja, do której Sąd Najwyższy odwołał się w tej uchwale ma walor uniwersalny dla oceny uprzywilejowania należności z tytułu kosztów należnych tak organowi egzekucyjnemu, jak i wierzycielowi w innym postępowaniu niż to, w którym powstały.

Należności podlegające zaspokojeniu z sumy uzyskanej z egzekucji są podzielone na dziesięć kategorii, z których każda kolejna jest zaspokajana po całkowitym zaspokojeniu kategorii poprzedniej, a gdyby któraś mieściła się w zakresie dwóch lub więcej kategorii zaspokojenia, to podlega zaspokojeniu w kolejności właściwej dla kategorii wcześniejszej. Należności należące do każdej kategorii zaspokajane są zgodnie z zasadą stosunkowości, z wyjątkiem zaliczonych do kategorii czwartej, piątej i ósmej, w których obowiązuje zasada pierwszeństwa. Ustalona w art. 1025 § 1 k.p.c. kolejność zaspokojenia poszczególnych należności nie jest przypadkowa. O uprzywilejowaniu pewnych należności względem innych muszą decydować szczególnie ważne względy. W odniesieniu do kosztów egzekucji decyduje o tym konieczność zagwarantowania wierzycielowi i komornikowi, jako organowi egzekucyjnemu, że efektywnie odzyskają te środki, które zostały użyte w celu uzyskania sumy podlegającej podziałowi, o czym świadczy jej wyegzekwowanie. Taki charakter można przypisać wyłącznie kosztom powstałym w tym postępowaniu, w którym doszło do skutecznego zajęcia składników majątkowych dłużnika i uzyskania za nie środków podlegających podziałowi między wierzycieli. Tego rodzaju koszty ponoszą wyłącznie wierzyciele mający status egzekwujących w postępowaniu, w którym sporządzany jest plan podziału sumy uzyskanej w egzekucji. Nie mają jednak takiego charakteru koszty poniesione przez wierzycieli egzekwujących, jak i ewentualnie także innych wierzycieli uczestniczących w planie podziału sumy uzyskanej z egzekucji w innych postępowaniach egzekucyjnych prowadzonych przeciwko dłużnikowi,

niezaspokojone w tych innych postępowaniach. Kosztów postępowań egzekucyjnych, których poniesienie – oceniane z perspektywy nowego, skutecznego postępowania – nie przyczyniło się do uzyskania sumy podlegającej podziałowi, nie można traktować tak samo, jak kosztów wyłożonych celowo dla jej uzyskania. Przyznanie wierzycielowi, który prowadził skutecznie postępowanie przeciwko dłużnikowi najwyższego pierwszeństwa zaspokojenia kosztów tego postępowania pozwala mu mieć pewność, że uzyskana z egzekucji kwota pokryje te koszty i nie zostanie uszczuplona na zaspokojenie innych wierzycieli, którzy mogą przyłączyć się do podziału sumy uzyskanej z egzekucji.

Koszty postępowania egzekucyjnego, na które składają się należności komornika, jak i wierzyciela korzystają zatem z pierwszeństwa zaspokojenia jedynie w postępowaniu, w którym powstały i w którym doszło do wyegzekwowania sumy podlegającej podziałowi.

Mając powyższe na uwadze, orzeczono jak w sentencji.

aj